

Luvaton siirtolainen, paperiton, unohdettu, näkymätön... Paperittomat-kirjan kirjoittaneen Kaisa Viitanen haastattelu ja Olgan tarina

Ismo Söderling

Kantaväestö mielellään asettaa maahanmuuttajat ”parimmuusjärjestykseen”. Ei liene yllätys, että suomalaiset suosivat maahanmuuttajina mielipiteissään eniten pohjoismaisia naapureitaan. Vastaavasti mitä kauempaa tulija on, sitä vähäisempi saattaa kantaväestön kannatus olla. Tiedämme myös sen, että maahanmuuttajat tai etniset ryhmät itsekin asettavat erilaisia hierarkioita keskuudessaan. Maahanmuuttajista heikoimmilla ovat ilman dokumentteja saapuneet maahanmuuttajat. Heistä käytetään erilaisia nimiä laittomuus-leiman lisäksi. Puhutaan paperittomista, unohdetuista, näkymättömistä (Viitanen ja Tähjä 2010, 5). Dokumentoimattomien maahanmuuttajien määrä vaihtelee maittain: ilmeisesti Kaliforniassa heitä on 5–7 miljoonaa, Kreikassa noin miljoona (vrt. HS 9.1.2011). Suomessa heitä lienee muutama sata.

Toimittaja Kaisa Viitanen (viereisessä kuvassa oik.) ja valokuvaaja Katja Tähjä (kuvassa vas.) julkaisivat syksyllä 2010 laajaa mainetta saaneen kirjan sa ’Paperittomat’. He kävivät useissa EU-maissa seuraamassa paperittomien siirtolaisten arkea. Esitin sähköpostilla tammikuussa 2010 tukun kysymyksiä Kaisa Viitaselle. Seuraavassa hänen vastauksensa. Julkaisemme myös kirjassa esitetyn Olga Askerovan tarinan tekijöiden luvalla. Kertomus on Kaisa Viitanen valitsema.

Miten sait ajatuksen kirjan tekemisestä? Ja nimenomaan paperittomista?

Paperittomat oli vielä kaksi ja puoli vuotta minulle aivan tuntematon aihe. Työskenneltyäni toimittajana 10 vuotta lähdin vuorotteluvapaan viettoon suosikkikau-punkiini Amsterdamiin. Aikeenani oli unohtaa kirjoittaminen. Kun vapaa-aikaa oli, ilmoittaudivin vapaaehtoistyötä välittävään toimistoon ja kerroin olevani kiinnostunut ihmisoikeuksista ja siirtolaisuudesta.

Minulle ehdotettiin työtä yhdessä Hollannin vanhimmista kansalaisjärjestöistä, nimeltä ASKV. Siellä

työskenteli paljon vapaaehtoisia juristeja, jotka koettivat auttaa kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneita, mielenterveysvaikutuksista kärsiviä paperittomia ja naisia, joilla on lapsia.

Järjestö vuokraa muutamia asuntoja ja tarjoaa niitä paperittomien hätämajoitukseksi, yleensä puoleksi vuodeksi kerrallaan. He tarvitsivat vapaaehtoista, joka käy säännöllisesti tapaamassa paperittomia ja kuuntelee, jos ongelmia ilmenee. Niinpä löysin itseni Amsterdamin lähiöstä, Biljmeristä.

Tutustuin sudanilaiseen Blessiin, joka oli asunut Hollannissa jo 10 vuotta ilman lupaa. Hän oli viimeisillään raskaana ja juuri saanut huoneen ASKV:n soluhuoneistosta. Aloin metsästä hänelle vauvantarvikkeita, koska paperittomana Bless ei ollut oikeutettu synnytystä edeltävään terveydenhuoltoon ja oli rutiinköyhä. Tutustuin naiseen, monet heistä olivat Afrikasta. Monen lapset kävivät koulussa eikä heistä olisi arvannut, ettei heitä virallisesti ole Euroopassa olemassa. He eivät kuulu rekistereihin.

Kun ystäväni ja kollegani Katja Tähjä Suomesta tuli lomailemaan luokseni, vein hänet lähioh. Hän sai syliinsä Blessin nelipäiväisen Vivian-vauvan. Se oli hänelle voimakas kokemus. Valokuvaaja tajusi katsovansa näkymättömiä ihmisiä. Hän sai idean teh-

dä heistä näkyviä, saada suomalaiset ja eurooppalaiset huomaamaan tämän varjokansan, joka kanssamme Euroopassa elää.

Alkuun hankkeen piti olla Katjan kuvausprojekti. Minähän olin kirjoitustauolla. Lupasin kierrellä mukana, aikaa kun oli. Mutta kun aloimme tutustua ihmisiin paremmin ja kuulla heidän uskomattomasta elämästään, oli pakko kaivaa kynä ja nauhuri esiin. Tajusin, että nämä ihmiset voivat kertoa meille jotain aivan uutta eurooppalaisesta siirtolaisuudesta ja globaalista muuttoliikkeestä. Nämä ihmiset eivät koskaan saa ääntään kuuluviin eivätkä he halua kasvojaan esiin, koska julkinen esiintyminen voi olla luvattomasti maassa olevalle ihmiselle kohtalokasta.

Miten löysit eri ihmiset?

Se olikin toimittajaurani vaikein tehtävä. Useamman kerran olimme luovuttamassa. Aloimme epäillä, että saatamme ihmiset liian isoon vaaraan. Ja niin moni kieltäytyi.

Mutta jatkoimme, ja saimme lopulta 21 tarinaa paperittomilta ja heidän perheiltään seitsemästä maasta. Se vei puolitoista vuotta.

Kirjan ensimmäisen miehen, West Chkan, tapasin vahingossa jo ennen työn alkua. Olin Katjan kanssa Ilosaarirockissa kesällä 2008 ja sen jälkitunnelmissa aloin jutella baarissa nigerialaisen miehen kanssa. Kerroin edellistalven Malin reissustani ja juttua riitti. Olin muuttamassa Amsterdamiin ja vaihdoimme sähköpostiosoitteet. Syksyn aikana Westiltä tuli alakuloinen viesti: hän oli saanut toisen kielteisen turvapaikkapäätöksen ja karkotusmääräyksen. Vastasin, että sääli, ettei West asu Hollannissa, koska uusi työpaikkani auttoi juuri hänenlaisiaan.

Suomessa vastaavaa toimintaa on niukasti. Kun talvella tulin käymään Suomessa, ehdotin Westille tapaamista ja kerroin kirjastamme. Hän luotti minuun ja suostui tulemaan Katjan keittiöön ensimmäiseen haastatteluun. Siitä alkoi seurantavaihe, joka päättyi seuraavana kesänä, kun West karkotettiin Nigeriaan. Sen jälkeen seurasimme hänen suomalaista tyttöystävää Elinaa, joka oli raskaana. Westin ja Elinan Viljo-poika syntyi joulukuussa 2009. West ei ole tähän päivään mennessä nähnyt poikaansa, vaikka perhe on yrittänyt saada lupa-asioita kuntoon kohta kaksi vuotta. Se kerroo paljon Suomen maahanmuuttoviranomaisista.

Kun matkustimme ulkomaille, koetimme saada mahdollisimman paljon tietoa etukäteen maan erityispiirteistä paperittomien kohtelussa. Olimme yhteydessä kansalaisjärjestöihin, joiden kautta saimme välillä hyviä kontakteja paperittomiin. Parhaiten meitä auttoi Maailman lääkärit -järjestö, joka löysi meille ihmisiä Lontoosta ja Tukholmasta. Monen järjestön henkilöstö oli täysin ylikuormittunut paperittomien auttamisessa, eikä heillä ollut voimia kohdata toimittajia. Ymmärsimme sen hyvin. Saimme kontakteja myös ystävien ja sattumien kautta. Nyt kun kirja on valmis, tajuan miten hyvää onnea meillä on ollutkaan saadessamme niin kattavan valikoiman paperittomien arjen eri puolilta kuvaavia tarinoita.

Toisin kuin usein luullaan, paperittomat eivät ole yhtenäinen ryhmä. Me halusimme välittää siirtolaisten keskinäisen erilaisuuden myös lukijoille.

Oliko jokin paperittomien ”laji” sellainen, josta kuulit, mutta et löytänyt tai tavoittanut (esimerkiksi ikääntyneet paperittomat)?

On varmasti montakin. Ihmistyyppejä kuin yhtä paljon kuin meissä Euroopan virallisissakin asukkaissa. Meille tärkein tietolähde oli Picum, Brysselissä sijaitseva tutkimus- ja koordinoitioorganisaatio (Platform for International Cooperation on Undocumented Migrants). Picumin asiantuntijoita kuunnellessa ja heidän erinomaisia tutkimusraportteja ahmiessamme tajusimme, miten paljon erilaisia ihmisiä putoaakaan paperittomuuteen. Median kautta syntyy usein käsitys, että luvattomat siirtolaiset saapuvat Eurooppaan veneillä Afrikasta tai Turkin vuoristosta Kreikkaan.

Se on itse asiassa harhaluulo. Vain pieni vähemmistö paperittomiksi päätyvistä ihmisistä ylittää rajan laittomasti. Suurin osa tulee Eurooppaan laillisin paperein, joko turistina tai työ- tai opiskeluviiusumilla. Kun viisumi menee umpeen, he jäävät maahan salaa. Se on useimpien paperittomien tarina. Joukossa on toki myös paljon muita syitä, esim. kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneita sekä salakuljettajan avulla maahan tulleita, tuttavien passilla saapuneita jne.

Meillä ei ole kirjassa yhtään seksityöläistä eikä varsinaista väkivaltaisen ihmiskaupan uhria. Ne ovat yleisessä keskustelussa usein eniten esiin tuotuja paperittomia. Vanhuksiakaan meillä ei ole, ikähaitarimme loppuu 50-vuotiaaseen. Etsimme pitkään aasia-

laisia naisia. Suomesta olisimme mielellämme löytäneet aasialaisen, koska heitä on enemmän kuin ennen. Mutta onni ei ollut puolellamme, eivätkä naiset uskaltaaneet avautua. Eli monelle muulle dokumentaristille riittää vielä työskätkä. Tarinoita on paljon, kunhan joku uskaltaa kertoa.

Miten eri maiden kohtelu poikkeaa paperittomien kohtelussa – vai poikkeako?

Valtavasti. Vaikka Euroopan unioni pyrkii yhtenäiseen siirtolaisuuspolitiikkaan, jokaisella maalla on omat käytäntönsä. EU keskittyy lähinnä turvallisuuspolitiikkaan ja on luonut surkeasti toimivan Dublin II -asetuksen, jonka perusteella ihmisiä palautellaan siihen Euroopan maahan, jonne he ovat ensin saapuneet ja jonne heidän sormenjälkensä ovat päätyneet. Sen takia paperittomat turvapaikanhakijat joutuvat usein kierteseen, joka vie heidät kerta toisensa jälkeen Kreikkaan. Tapasimme ihmisiä, jotka EU-maiden poliisit olivat tuoneet viisikin kertaa pohjoisemmista maista Kreikkaan. Kreikan ylikuormittunut tilanne on surkea: ihmiset elävät kadulla ja rasismi voimistuu.

Meitä kiinnosti tietää, miten paperittomien arki sujuu eri maissa. Pääseekö sairastunut hoitoon? Voiko paperittoman perheen lapsi käydä koulua? Miten työmarkkinat toimivat paperittomien kannalta? Miten poliisi käyttäytyy paperittomia kohtaan?

Espanjassa kaikki paperittomat saavat terveydenhuoltoa. Suomessa ei kukaan. Hollannissa kaikki lapset oleskeluluvasta riippumatta pääsevät kouluun ja opettajilla on vaitiolovelvollisuus. Ranskassa poliisi on hakenut koulusta karkotettavien perheiden lapsia.

Saksassa opettajat ja lääkärit on lailla velvoitettu ilmiantamaan paperittomat oppilaat ja potilaat. Italiassa lääkärit nousivat vastarintaan ilmiantolakia vastaan - ja lakia muutettiin. Nyt lääkärit saavat hoitaa paperittomia.

Myös maiden sisällä on paljon alueellisia eroja ja yksilön tahdosta usein riippuu, saako paperiton inhimillistä kohtelua, vai soittaako hän poliisille. Paperiton ei koskaan voi luottaa, että vastassa oleva työntekijä on hänen puolellaan. Siksi moni välttää lääkäriin menoa viimeiseen asti, terveytensä kustannuksella.

Myös poliisi suhtautuu hyvin monin tavoin. Belgiassa paperittomat ovat vaatineet oikeuksiansa ää-

nekkäästi mielenosoituksilla ja vallaten kirkkoja ja yliopistonkin. He uskaltavat puhua ongelmistaan televisiossa ja omilla kasvoillaan. Suomessa paperittomat eivät uskalla tulla esiin, koska poliisi käyttää enemmän aikaa heidän etsimiseensä ja kiinniottoonsa.

Ammattiyhdistysliikkeillä on paljon valtaa. Ruotsissa ammattiyhdistysväki on päättänyt ottaa paperittomat riveihinsä ja alkanut puolustaa luvottomasti maassa olevien oikeuksia palkkaan ja reiluihin työoloihin. Se on vaikuttanut: riistopalkkaa maksaneet työnantajat ovat joutuneet maksamaan hyvitystä ja ryhdistäytymään. Suomessa ay-väki ei vielä tiedä, kuinka toimia paperittomien suhteen. Paperittomien määrässä on suuria eroja. Suomessa heitä arvioidaan olevan vain muutamia satoja. Ruotsissa kymmeniä tuhansia. Euroopassa heitä on miljoonia.

Edelliseen liittyen: onko Suomessa paperittomia paljonkin?

Joitakin satoja, kuitenkin alle tuhat. Poliisilla on tästä erilainen arvio, mutta se on väärä. Poliisin mukaan Suomessa on noin 7 000 paperitonta, mutta luku johtuu tilastointivirheestä. Kun ihminen anoo turvapaikkaa sisämaan poliisiasemalla (ei rajalla), poliisi merkitsee hänet laittomaksi maahantulijaksi, vaikka käytännössä turvapaikkaa anoessaan ihminen saa laillisen luvan odottaa maassa asiansa käsittelyä. Siten suurin osa poliisin laittomina siirtolaisina pitämistä ihmisistä on turvapaikanhakijoita.

Miten Suomessa asuvat paperittomat – mahdollisesti – poikkeavat muiden maiden vastaavista?

Suomessa ei ole paperittomia perheitä. Koululaitos ei ole vielä kohdannut paperittomia oppilaita. Lähi-vuosina sekin tilanne voi olla edessä. Suomessa paperittomat ovat enemmän oman onnensa nojassa kuin muualla, koska Suomessa ei ole järjestöjä, jotka auttavat heitä. Pro-tukipiste oli pitkään ainoa taho, joka tarjosi terveydenhuoltoa paperittomille, mutta ainoastaan prostituoiduille. Maaliskuussa Helsingissä Diakonissalaitoksen johtamana aloittanut Global Clinic ja sen 30 vapaaehtoislääkäriä tulevat todelliseen tarpeeseen. Saa tosin nähdä, uskaltavatko paperittomat

poliisin pelossa hakeutua sen luo. Julkinen sektori ei tunnista paperittomia eikä tarjoa heille apua.

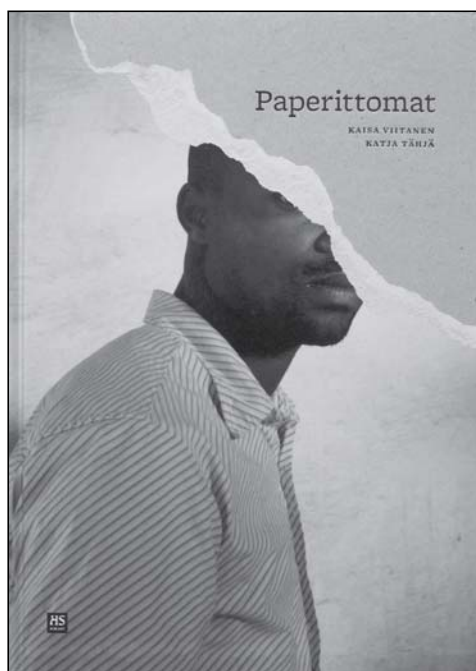
Enemmän silti näen yhtäläisyyksiä Suomessa ja muissa maissa asuvien paperittomien välillä: jatkuva kiinni jäämisen ja karkotuksen pelko hallitsee jokais-ta hetkeä. Se hankaloittaa tulevaisuuden suunnittelua ja aiheuttaa stressiä sekä unettomuutta. Itseluottamus laskee ja elämä tuntuu usein toivottomalta.

Entä viranomaistoimintamme täällä Suomessa? Tapautuvatko asiat pelisääntöjen mukaan? Entä kirkon tai sosiaalityön rooli?

Uskon, että Suomessa tähän asti vain maahanmuuttoviranomaiset ja poliisi on miettinyt koko kysymystä. Muut viranomaiset ovat vasta havahtumassa koko ihmisryhmään. Kirkko auttaa paperittomia, mutta se on kovin byrokraattinen taho. Usein ihminen tarvitsisi hätämajoitusta tai neuvontaa, kirkolla menee aikaa oikean tahon etsimiseen ja moraalikysymystenpohdintaan, usein viikkoja, jolloin avun tarvitsija on jo muualla.

Voidaanko paperittomien elämään vaikuttaa (ylenen armahdus, salassapitovelvollisuuden lisääminen tms.)?

Paperittomien elämään voi vaikuttaa paljon, jos halua on. Lääkäri ei ole poliisi. Opettajakaan ei ole poliisi. Se pitäisi aina muistaa. Yhteiskunta tekee lakeja, mutta yksilöt voivat kohdata ihmisen ihmisenä. Luvattoman siirtolaisen auttaminen ei ole laitonta. Itse uskon tiedon lisäämiseen. Ennakkoluulot syntyvät tietämättömyydestä. Moni suomalainen ei tunne yhtäkään ulkomaalaista, saati luvattomasti maassa olevaa ihmistä. Mediasta saa helposti käsityksen, että luvattomasti maassa oleskeleva ihminen on rikollinen. Koko termi *laiton siirtolainen* on syrjivä. Se luo ennakkoluuloja ja leimaa koko ihmisryhmän rikolliseksi. Siksi me puhumme paperittomista.

Maassa ilman lupaa oleskelu on rike, mutta se ei tee kenestäkään laitonta. Teko voi olla laillinen tai laitton, ihminen ei koskaan. Teimme kirjan, jotta toisimme esiin ihmiset ilmiön takana. Jokaisen tarina on erilainen. Kun lukee kirjan, pelot hälvenevät ja empatia nousee esiin. Me EU-passin haltijat emme usein ymmärrä etuoikeutettua asemaamme.

Aiotko jatkaa teemasta kirjoittamista, eli mitä teet seuraavaksi?

Kyllä. Irtisanouduin kirjahankkeen kuluessa vakituisesta työstäni ja olen nyt freelancer. Asun osittain Amsterdamissa ja kirjoitan suomalaisiin lehtiin. Seuraan paperittomien tilannetta ja olen palannut vapaaehtoisuustyöhön. Seuraava kirjahanke on suunnitteilla, sekin liittyy siirtolaisuuteen.

Nyt teemme parhaamme saadaksemme *Paperittomat*-kirjan julkaistuksi englanniksi, kenties muillakin kielillä.

Kirjan ilmestymisen aikaan syksyllä järjestimme Helsingin keskustassa kolmeviikkoisen tapahtuman *Paperittomien olohuone*. Lasipalatsin aukiolla oli ilmainen valokuvanäyttely piilossa elävistä ihmisistä. Aukion laidalla oli tila, jonka sisustimme paperittomien lainaamalla patjoilla, vilteillä ja

tyynyillä. Idean saimme Brysselissä näkemästämme paperittomien valtaamasta kirkosta.

Näytimme paperittomien elämästä kertovia dokumenttielokuvia ja soitimme paperittomien puheista kertovaa ääniteosta. Teatteriohjaaja Elina Izarra teki kirjan pohjalta näytelmän *Ihminen ilman lupaa*, joka keräsi ilta toisensa jälkeen salin täyteen väkeä.

Yritämme nyt viedä tapahtumaa ja näyttelyä kiertueelle Eurooppaan. Eli apurahoja anotaan nyt kii-vaasti. Aiomme etsiä paperittomia taitelijoita ja aktivisteja joukkoomme, koska muualla heitä on enemmän. Haluaisimme eurooppalaiset asettuvan hetkeksi paperittoman asemaan. Meidän mielestämme ihmis-arvo ei saisi riippua lupapaperista.

Olgan tarina **(Paperittomat-kirjan sivuilta 34-35)** **Olga Askerova, 30**

Kotoisin Azerbaidžanista, asuu nyt Amsterdamissa.

Tyttäreni Elisabeth on nelivuotias, ja poikani Alexander täyttää kohta kaksi. Pojan koko elämän ajan olemme olleet kodittomia. Juuri nyt meillä on kolme väliaikaista osoitetta, joissa vietämme kaksi yötä viikossa kerrallaan: pidempään ei kukaan jaksaa meteliämme.

Useimmiten päädyimme itäamsterdamilaiseen vuokra-asuntoon. Se on kamala virtsalta haiseva läävä. Siinä asuu hermostunut, mutta hyväntahtoinen skitsofreenikko, joka pitää ovia auki asunnottomille alkoholisteille ja aineidenkäyttäjille. Silloin kun me tulemme, hän ei onneksi ota muita sisään.

Aikaisemmin yritin siivota ja sisustaa huoneistoa, mutta lopetin, kun aina tullessamme asunto oli karmessa kunnossa. Päivällä voimme oleilla erään turkkilaisen perheen asunnossa. He ovat itse silloin töissä, ja me saamme peseytyä heidän ihanassa kylpyammeeseen, ja lapset voivat leikkiä puhtaalla lattialla.

Kaikki aikani ja voimani kuluvat kodin ja ruuan etsimisessä. Torilta voi sulkemisaikaan saada hyvää syötävää. Muutamasta ruokakaupasta saan pois heittävät vihannekset. On vain oltava oikeassa paikassa oikeaan aikaan. En todellakaan ajatellut, että elämästäni tulisi tällaista. Minulla on yliopistotutkinto, osaan viittä kieltä ja pystyisin antamaan tälle maalle niin paljon, jos se haluaisi ottaa panokseni vastaan.

Kasvoin perheen ainoana lapsena Azerbaidžanin pääkaupungissa Bakussa. Isäni työskenteli öljyinsinöörinä, äitini oli lääkäri. Olin viisivuotias, kun isä sai siirron ulkomaille. Asuimme viisi vuotta köyhässä Romaniassa, sitten vauraammassa Bulgariassa. Kansainvälisissä kouluissa opin englantia, kesälomat vietimme Turkissa. Kun palasimme Azerbaidžaniin, olin 13-vuotias enkä enää sopeutunut sikäläiseen yleiseen nöyrän tytön rooliin.

Pääsin Bakun Western Universityyn opiskelemaan valtio-oppia. Anoin heti stipendiä ulkomaille ja sainkin kutsut Kaliforniaan ja Texasiin. Isä suositteli öljykontaktiansa takia Texasin A&M –yliopistoa. Sain viisumin ja lähdin. Se oli elämäni onnellisinta aikaa: vihdoinkin minut hyväksyttiin tasavertaisena. Opiskelupiireissä kukaan ei hyljeksinyt minua, vaikka minulla oli todettu adhd-oireyhtymä.

Löysin avarakatseisen hippiyhteisön. Etsin rajojani ja luulin parin vuoden ajan olevani lesbo. Valmistuin antropologian kandidaatiksi ja palasin kesäksi Bakuun.

Alkoi ahdistaa pelkkä ajatuskin, että sinne olisi pitänyt jäädä, ja anoin sosiaaliantropologian maisteriohjelman Lontooseen. Lontoon University of Collegessta avautui paikka, ja viisuminkin sain ennen syksyä.

Tein Lontoossa kovasti töitä ja valmistuin vuodessa. Minulla oli kahden vuoden opiskelijaviisumi, enkä halunnut vielä mennä kotiin. Lähdin kavereiden kanssa Amsterdamiin juhlimaan maisterinpaperitani.

Ihastuin suvaitsevaiseen ja ihmisoikeuksia kunnioittavaan Hollantiin. Bailasimme ja poltimme pilveä coffee shopeissa. Niuwemarktin Happy House –baarissa tapasin hollantilaisen muusikko-puuseppämiehen. Se oli rakkautta ensi silmäyksellä. Palasin vain hakemaan tavarani.

Mies oli tyypillinen anarkisti: hän asui vallattuisa taloissa ja vastusti kaikin tavoin valtion kontrollia. Lumouduin täysin hänen ehdottomuudestaan, enkä arvannut, että siitä koituisi minulle vielä harmia. Kuvittelin saavani Hollannista helposti työperusteisen oleskeluluvan. Lähettelin työhakemuksia ja sain kiinnostavia työtarjouksia, esimerkiksi päällikkötehtäviä henkilöstöhallinnossa yli 3 000 euron kuukausipalkalla. Ilmoitin palaavani asiaan heti, kun paperini olisivat kunnossa.

Kävin Bakussa vanhempieni luona. Kun he kuuliivat, että seurustelin ei-muslimin kanssa, he raivostuivat. Isä oli jo suunnitellut minun avioituvan kotimaassa.

Vanhemmat hakkasivat minut ja pitivät lukkojen takana monta päivää. Lopulta pääsin pakoon ja lensin Hollantiin.

Kului vuosi, ja oleskelulupani meni umpeen. Olin maassa laittomasti, eikä kukaan enää halunnut palkata minua. Kuulin, että Kreikassa paperit saa helpommin. Muutimme sinne. Hollantilaisena mieheni ei olisi tarvinnut kuin rekisteröityä asukkaaksi Ateenan kaupunkiin, ja minä olisin hänen avopuolisonaan saanut oleskeluluvan koko Schengen-alueelle. Umpi-mielinen mieheni ei kuitenkaan saanut sitä aikaiseksi. Yritin loppuun asti ymmärtää hänen onttoja perustelujaan, kunnes kahdeksan kuukautta myöhemmin palasimme Amsterdamiin.

Tulin raskaaksi ja aloin olla epätoivoinen. Se sai minut tekemään pahimman virheeni: anoin Hollannista turvapaikkaa.

Koska miehelläni ei ollut virallista osoitetta, minun piti lain mukaan muuttaa vastaanottokeskukseen. Jouduin asumaan useassa osoitteessa eri puolilla maata, koska keskuksset ovat yleensä kaukana Amsterdamista. Tyttäreni syntyi keskuksessa asuessani.

Kävin junalla tapaamassa miestäni. Arjen hankaluus alkoi nakertaa suhdettamme, mutta tulini toisen kerran raskaaksi.

EU-maan kansalainen voi hankkia paperittomalle oleskeluluvan rekisteröitymällä suhteeseen hänen kanssaan. Olimme yrittäneet sitä monta kertaa, mutta vanhentunut passini ei kuulemma kelvannut. Lopulta löysimme Amsterdamin kaupungintalolta kapinallishenkisen hipin, joka halusi auttaa meitä ja merkitsi meidät aviopariksi kaupungin kirjoin.

Olin riemuissani ja kuvittelin saavani paperit saman tien. En tiennyt, että mieheni olisi pitänyt ansaita vähintään 1 200 euroa, jotta hän olisi lain puolesta ollut kykenevä elättämään minut. Mieheni tulot jäivät huimasti sen alle, enkä minä saanut papereita. Masennuin ja kadotin ruokahaluni.

Kolme kuukautta ennen synnytystä mieheni jätti minut. Jouduin kuukaudeksi sairaalaan, ja poikani syntyi kaksi kuukautta etuajassa. Onneksi turvapaikan hakijan terveystarkastukseni oli vielä voimassa, muuten olisin joutunut maksamaan keskoshoidosta 50 000 euroa. Lopulta sain kielteisen turvapaikkapäätöksen: minun pitäisi lähteä pois maasta.

Kaksi viime vuotta olemme siis olleet kodittomia ja eläneet maan alla.

Olen yrittänyt löytää edullisia vuokra-asuntoja, mutta tähän mennessä olemme joutuneet joka kerta lähtemään, kun vuokraisännät ovat alkaneet ehdotella vuokran maksamista seksillä.

Teen kaikkeni, jotta lapset eivät tajuaisi, miten huonosti meillä menee. Pidän aina lupaukseni ja koetan tehdä heidän kanssaan jotain kivaa. Askartelemme synttärrikortteja puistoissa ja käymme katsomassa ilmaisia näytelmiä. Lasten kanssa puhun hollantia.

Tytär käy koulussa, mutta en voi kuin toivoa, ettei hän ala kertoa elämästämme. Olen kiittollinen rehtorille, joka suostui ottamaan hänet, vaikka meillä ei ole virallista osoitetta. Hollannissa koulut eivät onneksi kerro oppilastietoja poliisille.

Jos poliisi saisi minut kiinni, minut palautettaisiin Azerbaidžaniin, jossa en ole asunut 13 vuoteen. Lapseni jäisivät tänne, koska he ovat Hollannin kansalaisia,

ja sosiaaliviranomaiset ottaisivat heidät huostaansa. Siksi pakoilen viranomaisia parhaan kykyeni mukaan.

Lasten isä ei ole enää elämässämme. Hän olisi voinut helposti järjestää lapsilisän, mutta minulta se ei käy ilman häntä. Lapsilla on Hollannin passit, mutta minun kanssani heillä ei ole kansalaisen oikeuksia. Olen niin stressaantunut paperien puutteesta, että terveyteni on heikentynyt. Tiedän, että adhd:n lisäksi minulla on reuma ja kaksisuuntainen mielialahäiriö. Poltan pilveä lievittääkseni reumakipua ja muistaakseni syödä. Olen usein niin stressaantunut, etten syö. Toisen raskauden aikana laihtuin 42-kiloiseksi ja koko kroppa petti. Lasten takia minun on pidettävä itseni kunnossa.

Välillä tuntuu, että elän natsi-Saksassa. Koko ajan on varottava, etteivät väärät ihmiset saa tietää, että olen laittomasti maassa.

Haluaisin vain elää normaalia elämää, mutta tämä järjestelmä pakottaa ihmisen etsimään rikollisia väyliä, jotta hän selviytyy arjesta. Olen tehnyt kaikenlaisia pimeää työtä: pessyt hain hampaaita brasilialaiselle korutaiteilijalle ja leikannut laitonta marihuanaa ahdistavissa salakämpissä. Nykyään saan 60 euroa viikossa siivoamalla erään japanilaisperheen kotia.

Tein tulkin keikkoja Hollannin Amnestylle, koska osaan venäjää, azeria, bulgariaa, englantia, hollantia ja jonkun verran turkkia. Halusin auttaa ja ajattelin löytäväni työhön johtavia kontakteja. Erään keikan jälkeen työntekijät taas kiittelivät ja sanoivat, että ilman minua he joutuisivat maksamaan ammattilaiselle lähes satasten tuntipalkkaa. Se tuntui niin pahalta, etten enää ikinä mennyt sinne.

Olen kiertänyt kaikki Amsterdamin järjestöt. Saisin todennäköisesti enemmän apua, jos olisin prostituoitu. Seksityöläisten järjestö ei auttanut minua, koska en ole myynyt itseäni. Moni ihmettelee, miksen suostu siihen, jos kerran saisimme seksin hinnalla jonkinlaisen kodin. En vain kerta kaikkiaan pysty siihen.

Liityin Amsterdamin talonvaltaajiin, koska se tuntuu ainoalta mahdollisuudelta saada asunto. Käyn sunnuntaisissa valtauksissa, jotta jossain vaiheessa tulee meidän vuoromme saada vallattu huoneisto. Olin kuulunut porukkaan jo pitkään, kun valtausliikkeen vetäjä alkoi kovistella tarkoituspäätäni. Hän ei uskonut, että tämännäköinen jakkupukutyyppe ja kahden lapsen äiti voi oikeasti olla asunnon tarpeessa.

Hän uskoi vasta, kun läväytin oikeuspaperini hänen eteensä.